

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**Кафедра міжнародного приватного права та порівняльного
правознавства**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО»

**для студентів-магістрів
заочної форми навчання
за напрямом підготовки «ПРАВО»**

Харків

2022

Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство» для студентів-магістрів заочної форми навчання за напрямом підготовки «Право» / Уклад.: Д.В.Лук'янов, Є.А.Гетьман, О.С.Гиляка, О.В.Зінченко. Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2022. 34 с.

Укладачі:

Лук'янов Д.В., д.ю.н., професор, зав. каф. міжнародного приватного права та порівняльного правознавства;

Гетьман Є.А., д.ю.н., професор, професор каф. міжнародного приватного права та порівняльного правознавства;

Гиляка О.С., к.ю.н., асистент каф. міжнародного приватного права та порівняльного правознавства.

Зінченко О.В., д.і.н., доцентка, доцентка каф. міжнародного приватного права та порівняльного правознавства.

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного приватного права та порівняльного правознавства протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

З М І С Т

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО».....	с. 4
2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО».....	с. 7
3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО».....	с. 7
4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	с. 10
5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ.....	с. 15
6. ФОРМИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ.....	с. 17
7. СЛОВНИК.....	с. 21
8. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ З «ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВОЗНАВСТВА».....	с. 26
9. ЛІТЕРАТУРА.....	с. 30

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВознавство»

Прискорення світових та європейських інтеграційних процесів у ХХ та ХХІ століттях призвело до посилення актуальності їх наукового дослідження, вироблення адекватних засобів реагування на новітні цивілізаційні виклики. Це призвело до значного поширення порівняльно-правових досліджень у всіх провідних правничих школах світу.

«Порівняльне правознавство» є навчальною дисципліною, яка заснована на порівняльно-правових дослідженнях, вивчає правову різноманітність сучасного світу, класифікує правові системи, аналізує загальні принципи та закономірності виникнення, функціонування та розвитку основних правових систем світу. Ця навчальна дисципліна є одним з обов'язкових елементів якісної освітньо-професійної підготовки фахівців у галузі права та міжнародних відносин у вищих навчальних закладах України.

Мета навчальної дисципліни: надання студентам знань про функціонування та розвиток основних правових систем та їх сімей, місце України на правовій карті світу, формування навичок використання порівняльно-правової методології.

Завдання навчальної дисципліни:

1) засвоєння студентами всього кола питань, що стосуються особливостей формування і функціонування основних правових систем сучасності, особливостей їх джерел права, правосвідомості та правової культури народів світу, практики застосування норм права тощо;

2) формування у студентів знань про найбільш важливі спільні та специфічні риси правових сімей світу;

3) формування у студентів вмінь аналізу джерел права правничих систем сучасності;

4) засвоєння студентами всього кола питань, що стосуються особливостей взаємодії правової системи України з іншими правовими системами світу.

5) формування у студентів вмінь проведення порівняльно-правових досліджень;

б) формування основних вмінь щодо використання цих знань в подальшій професійній діяльності.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «назва ОПП», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру.

ЗК1.5. Здатність до лідерства, відповідальності, ухвалення неупереджених і вмотивованих рішень.

Спеціальних компетентностей:

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК1.2. Здатність демонструвати знання й розуміння правових систем в умовах глобалізації.

СК1.3. Здатність розрізняти принципи інститутів публічного і приватного права в юридичній діяльності.

СК1.6. Здатність демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів (правотворчості, законодавчої техніки, техніки створення корпоративних актів, юридичних документів, систематизації юридичних актів, юридичного письма та юридичної термінології тощо).

Програмних результатів навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН4. Здійснювати презентацію дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу

ПРН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

ПРН1.2. Демонструвати знання й розуміння проблематики глобалізації в контексті розвитку сучасних правових систем

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: базові характеристики правових сімей сучасності, історію їх виникнення та формування; розуміти спільні та відмінні риси основних правничих систем сучасності, особливості їх організації та функціонування, місце української правової системи на правничій мапі світу;

вміти: використовувати порівняльно-правовий метод дослідження під час вивчення інших юридичних дисциплін, орієнтуватися в іноземних

правничих системах, використовувати зарубіжний правовий досвід у професійній діяльності

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО» для заочної форми навчання

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Дидактична структура та кількість годин
Кількість кредитів СКТС: 6,0 Кількість модулів: 2 Загальна кількість годин: 180	Рівень освіти – другий / магістерський Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право» Спеціалізація – всі Форма навчання: заочна	Модуль 1 Лекції: 4 Практичні заняття: 4 Самостійна робота: 83 Модуль 2 Лекції: 4 Практичні заняття: 2 Самостійна робота: 83 Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО»

Модуль 1 .

Загальна характеристика порівняльного правознавства.

Романо-германське право.

Тема 1. Правова система України і глобалізація.

Поняття, риси та структура правової системи. Загальна характеристика правової карти світу. Правова система України на правовій карті світу, її формування та особливості. Вплив на правову систему України міжнародних та національних правових систем. Правова глобалізація у сучасному світі.

Тема 2. Методологія порівняльного правознавства.

Методологія проведення порівняльно-правових досліджень. Види досліджень у порівняльному правознавстві. Поняття «правова сім'я». Класифікація та типологія правових систем.

Тема 3. Доктрина романо-германського права.

Особливості романо-германської правової сім'ї. Основні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї. Роль науки (університетів) у розвитку романо-германського права. Зв'язок романо-германської правової сім'ї з римським правом. Вплив канонічного права на формування романо-германського права. Публічне і приватне право.

Тема 4. Система джерел права романо-германської правової сім'ї.

Норми права в романо-германській правовій сім'ї. Джерела права в романо-германській сім'ї, їх види. Нормативно-правові акти в романо-германській правовій сім'ї. Закон як джерело права в романо-германській правовій сім'ї. Делеговане законодавство в романо-германському праві. Загальні принципи в романо-германській правовій сім'ї. Звичай у системі джерел романо-германського права. Доктрина в романо-германській правовій сім'ї. Судова практика в романо-германській правовій сім'ї.

Тема 5. Правові системи, що тяжіють до романо-германського типу.

Підходи до класифікації правових систем Скандинавських країн та держав Латинської Америки. Правові системи Скандинавських країн, їх особливості. Джерела права Скандинавських країн. Правові системи держав Латинської Америки, їх особливості. Джерела права держав Латинської Америки.

Модуль 2.

Англо-американське право. Релігійні та традиційні правові системи.

Тема 6. Доктрина англо-американського права.

Особливості англо-американської правової сім'ї. Основні етапи розвитку англійської правової системи. Виникнення та реформування загального права. Загальне право: поняття та особливості. Право справедливості та його співвідношення із загальним правом.

Тема 7. Система джерел права англо-американської правової сім'ї.

Поняття та види джерел англо-американського права. Прецедент як джерело права в сім'ї англо-американського права. Закон як джерело права в сім'ї англо-американського права. Делеговане законодавство в сім'ї англо-американського права. Звичай в англо-американському праві. Інші джерела англо-американського права.

Тема 8. Правові системи інших країн англо-американської правової сім'ї.

Формування правової системи США. Джерела американського права. Сучасна правова система США, її особливості. Правові системи країн Співдружності Націй. Особливості правових систем Канади, Австралії та Нової Зеландії. Джерела права країн Співдружності Націй.

Тема 9. Доктрина релігійного права, його застосування у сучасному світі.

Загальна характеристика правових систем релігійного типу. Мусульманське (ісламське) право, його характерні риси. Джерела мусульманського права. Право сучасних мусульманських держав. Організація ісламського співробітництва. Ліга арабських держав. Індуське право, його характерні риси. Джерела індуського права. Сучасне право Індії. Іудейське (єврейське) право, його характерні риси. Джерела іудейського права. Правова система Ізраїлю. Канонічне право, його характерні риси. Джерела канонічного права. Застосування канонічного права у сучасному світі.

Тема 10. Особливості традиційних правових систем.

Загальна характеристика правових систем традиційного типу. Правові системи країн Далекого Сходу. Формування правової системи Китаю. Правова система КНР, її джерела. Формування правової системи Японії. Сучасна правова система Японії, її джерела. Африканське право. Правові системи держав Африки. Африканський союз.

4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1.

Методологія порівняльного правознавства.

2 години

Питання:

1. Поняття, риси та структура правової системи.
2. Загальна характеристика правової карти світу.
3. Поняття «правова сім'я». Класифікація правових сімей. Класифікація та типологія правових систем.
4. Види досліджень у порівняльному правознавстві. Концептуальні підходи в методології порівняльно-правових досліджень.
5. Методологічні принципи та методи порівняльно-правових досліджень

Література:

Порівняльне правознавство: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів: навч. посіб. 2-е видання, змінене / уклад.: О.В.Петришин, О.В.Зінченко, Д.В.Лук'янов. Х.: Право, 2019. 1024 с.

Порівняльне правознавство у таблицях: навчальний посібник / Уклад.: О.В.Петришин, О.В.Зінченко, Д.В.Лук'янов. Видання 4-те, змінене. Право, 2021. 164 с.

Порівняльне правознавство. Підручник / С.П.Погребняк С.П., Д.В.Лук'янов, І.О. Биля-Сабадаш та ін.; за ред. О.В.Петришина. Х: Право, 2012. 272 с.

Правова карта сучасного світу. Навчальний посібник / Петришин О.В., Зінченко О.В. Харків: Право, 2018. 508 с.

Правові системи сучасності: навч. посібник для магістрів права / Відп. Редактор Ю.С.Шемчушенко. К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. 492 с.

Бехруз, Хашматулла. Порівняльне правознавство. О.: Фенікс, 2009. 464 с.

Дамірлі М.А. Методологія порівняльно-правових досліджень. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 272-279.

Зінченко О.В. Англо-американська правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і

права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 12-19.

Зінченко О.В. Романо-германська правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 679-686.

Зінченко О.В. Традиційна правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 789-795.

Леже, Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход / пер. с фр. М.: Волтерс Клувер, 2009. 584 с.

Лук'янов Д.В. Наднаціональна правова система. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 308-310.

Лук'янов Д.В. Релігійна правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 659-661.

Лук'янов Д.В. Релігійні правові системи в сучасному світі: монографія. Х.: Право, 2015. 352 с.

Марченко, М. Н. Курс сравнительного правоведения. М.: Городец-издат, 2002. 1068 с.

Порівняльне правознавство (теоретико-правове дослідження): монографія / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К.: Фенікс, 2007. 400 с.

Рулан, Н. Историческое введение в право. М.: NOTA BENE, 2005. 672 с.

Тихомиров, Ю. А. Курс сравнительного правоведения. М.: Норма, 1996. 432 с.

Цвайгерт, К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: в 2 т. М.: Междунар. отношения, 2000. Т. 1: Основы. 480 с.

Лисенко, О. М. Порівняльне правознавство як наука та його місце в системі юридичних наук: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ. нац. ун-т. К., 2001. 19 с.

Порівняльне правознавство у системі юридичних наук: проблеми методології / О. В. Кресін [та ін.]; ред. Ю. С. Шемшученко. К.: [б. в.], 2006. 256 с.

Смородинський В.С. Мішані правові системи. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 298-301.

Харитоновна, О. І. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції. Х.: Одиссей, 2002. 592 с.

Цвайгерт, К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: в 2 т. М.: Междунар. отношения, 2000. Т. 1: Основы. 480 с.

Заняття 2

Доктрина романо-германського права.

2 години

Питання:

1. Особливості романо-германської правової сім'ї, її групи.
2. Основні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї. Роль науки (університетів) у розвитку романо-германського права
3. Вплив римського та канонічного права на формування романо-германського права.
4. Джерела права в романо-германській правовій сім'ї, їх класифікація.
5. Нормативно-правові акти в романо-германській правовій сім'ї: поняття, ознаки, класифікація.
6. Загальні принципи, правовий звичай, доктрина, судова практика у системі джерел романо-германського права.

Література:

Порівняльне правознавство: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів: навч. посіб. 2-е видання, змінене / уклад.: О.В.Петришин, О.В.Зінченко, Д.В.Лук'янов. Х.: Право, 2019. 1024 с.

Порівняльне правознавство у таблицях: навчальний посібник. Видання 4-те, змінене / Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Харків: Право, 2021. 164 с.

Порівняльне правознавство. Підручник / С.П. Погребняк С.П., Д.В. Лук'янов, І.О. Биля-Сабадаш та ін.; за ред. О.В. Петришина. Х: Право, 2012. 272 с.

Берман, Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования: пер. с англ. М.: Изд-во МГУ: Инфра-М-Норма, 1998. 624 с.

Бехруз, Хашматулла. Порівняльне правознавство. О.: Фенікс, 2009. 464 с.

Давид, Р. Основные правовые системы современности: пер. с фр. М.: Междунар. отношения, 1996. 400 с.

Зінченко О.В. Романо-германська правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.:

О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 679-686.

Леже, Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход: пер. с фр. М.: Волтерс Клувер, 2009. 584 с.

Рулан, Н. Историческое введение в право. М.: NOTA BENE, 2005. 672 с.

Саидов, А. Х. Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности). М.: Юристъ, 2000. 448 с.

Тихомиров, Ю. А. Курс сравнительного правоведения. М.: Норма, 1996. 432 с.

Бержель, Ж.-Л. Общая теория права: пер. с фр. М.: Nota Bene, 2000. 576 с.

Жалинский, А. Введение в немецкое право. М.: Спарк, 2001. 767 с.

Кабрияк, Р. Кодификации: пер. с фр. М.: Статут, 2007. 476 с.

Морандьер, Ж. Л., де ла. Гражданское право Франции: в 3 т.: пер. с фр. М.: Изд-во иностр. лит., 1958. 742 с.

Покровский, И. А. История римского права. СПб.: Летний сад, 1999. 533 с.

Покровский, И. А. Основные проблемы гражданского права. М.: Статут, 1999. 353 с.

Проблемы гражданского и предпринимательского права Германии: пер. с нем. М.: БЕК, 2001. 336 с.

Харитонов, Є. О. Рецепції приватного права: парадигма. Кіровоград: Центрально-Укр. вид-во, 1999. 144 с.

Эннексерус, Л. Курс Германского гражданского: пер. с нем. М.: Изд-во иностр. лит., 1949. 436 с.

Заняття 3

Доктрина англо-американського права

2 години

Питання:

1. Англо-американська правова сім'я: поняття, групи, особливості.
2. Структура англійського права. Загальне право та право справедливості: поняття, особливості, порівняна характеристика.
3. Порівняння англійського та американського права: спільні та відмінні риси.
4. Поняття та види джерел англо-американського права.
5. Прецедент як джерело права в сім'ї англо-американського права. Структура судового прецеденту.

6. Статут, кодекс та делеговане законодавство як джерела права в сім'ї англо-американського права.

7. Доктрина, звичай, розум, канонічне право як джерела англо-американського права.

Література:

Порівняльне правознавство: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів: навч. посіб. 2-е видання, змінене / уклад.: О.В.Петришин, О.В.Зінченко, Д.В.Лук'янов. Х.: Право, 2019. 1024 с.

Порівняльне правознавство у таблицях: навчальний посібник. Видання 4-те, змінене / Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Харків: Право, 2021. 164 с.

Правова карта сучасного світу. Навчальний посібник / Петришин О.В., Зінченко О.В. Харків: Право, 2018. 508 с.

Порівняльне правознавство. Підручник / С.П. Погребняк, Д.В. Лук'янов, І.О. Биля-Сабадаш та ін.; за ред. О.В. Петришина. Х.: Право, 2012. 272 с.

Бехруз, Хашматулла. Порівняльне правознавство. О.: Фенікс, 2009. 464 с.

Давид, Р. Основные правовые системы современности: пер. с фр. М.: Междунар. отношения, 1996. 400 с.

Зінченко О.В. Англо-американська правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 12-19.

Леже, Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход: пер. с фр. М.: Волтерс Клувер, 2009. 584 с.

Саидов, А. Х. Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности); под ред. В. А. Туманова. М.: Юристь, 2000. 448 с.

Тихомиров, Ю. А. Курс сравнительного правоведения. М.: Норма, 1996. 432 с.

Бернхем, В. Вступ до права та правової системи США: пер. з англ. К.: Україна, 1999. 554 с.

Бромхед, П. Эволюция Британской Конституции: пер. с англ. М.: Юрид. лит., 1978. 334 с.

Дженкс, Э. Английское право: пер. с англ. М.: Юрид. изд-во Мин-ва юстиции СССР, 1947. 378 с.

Джиффорд, Д. Дж. Правовая система Австралии. М.: Юрид. лит., 1988. 342 с.

Ллойд, Д. Идея права: пер. с англ. М.: Югона, 2002. 416 с.

Романов, А. К. Правовая система Англии. М.: Дело, 2000. 344 с.

Уолкер, Р. Английская судебная система: пер. с англ. М.: Юрид. лит., 1980. 631 с.

Фридман, Л. Введение в американское право. М.: Изд. гр. «Прогресс» «Универс», 1993. 286 с.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

З навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство» для самостійної роботи студентів-магістрів спеціальності «Право» заочної форми навчання відводиться **166 годин**. Активна самостійна робота над темами курсу дозволяє отримати стійкі знання та сформувані власну позицію з більшості питань. Самостійна робота студентів охоплює всі теми курсу, які входять до навчальної програми. Частина тем з курсу «Порівняльне правознавство» розглядаються на лекціях, але переважна більшість тем цілком вивчаються студентами самостійно і, звісно, потребують більшої уваги з боку студентів.

Самостійна робота студентів повинна допомагати їм більш повно оволодіти предметом курсу, розширити їхню ерудицію, сформувані навички науково-дослідницької роботи.

Метою самостійної роботи студентів при вивченні курсу «Порівняльне правознавство» є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування відповідних загальних та предметних компетентностей.

Контроль самостійної роботи студентів заочної форми навчання включає: відповіді на контрольні або тестові питання.

Форми самостійної роботи студентів.

1. *Вивчення нового матеріалу:* читання та конспектування навчальної і наукової літератури за темами курсу; перегляд відеозаписів лекцій тощо.

2. *Поглиблене вивчення матеріалу:* підготовка до семінарських занять, тестових випробувань, аналіз національного законодавства в різних правових

системах, ознайомлення з різними джерелами права в основних правових сім'ях сучасності та практикою їх реалізації.

3. *Вивчення матеріалу з використанням елементів творчості:* позааудиторна підготовка до участі у ділових іграх; написання есе, доповідей та їх тез, глосарію; розробка діаграм, схем тощо.

4. *Підготовка до іспиту* згідно переліку питань, що розроблені кафедрою.

Освітні технології та методи навчання

1. *Інформаційні технології:* робота з електронними підручниками; підготовка і проведення медіа-презентацій.

2. *Технологія ситуаційного навчання (кейс-метод):* проведення «круглих столів», під час яких студенти разом з викладачем розв'язують пізнавальну проблему, що має декілька варіантів вирішення, кожен з яких претендує на істину; використання методу «brain storming» (мозкового штурму); проведення ділових ігор.

3. *Технологія повного засвоєння (критеріально-орієнтованого навчання):* підготовка перевірочних робіт – тестів або завдань для контрольних робіт; поділ навчального матеріалу на навчальні модулі, які є цілісними розділами навчального матеріалу; визначення результатів (критеріїв), яких слід досягти в ході навчання, та складання поточних перевірочних робіт (тестів або контрольних робіт).

Методи навчання:

1) *словесні методи:* лекція, розповідь-пояснення, структурована дискусія, «мозковий штурм» ділові ігри та ін.;

2) *наочні методи:* ілюстрація, демонстрація, схема, таблиця;

3) *практичні методи:* вправи, укладення кросвордів, твори, реферати та ін.

6. ФОРМИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю.

Форма поточного контролю: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, ситуаційний аналіз, аналіз документів, розв'язання практичних завдань та задач, написання есе, круглий стіл.

Форма підсумкового контролю: іспит.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 100 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту.

Протягом семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи. При виконанні самостійної роботи студент зобов'язаний дотримуватися правил щодо академічної доброчесності та безпосередньо недопущення плагіату.

1. Поточний контроль знань студентів здійснюється за кожним модулем навчальної програми дисципліни «Порівняльне правознавство» під час практичних занять.

Об'єкти поточного контролю: систематичність та активність роботи на лекціях, семінарських заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні питань); виконання контрольних завдань; інші форми робіт.

Критерії оцінювання:

активність та рівень знань при обговоренні питань семінарських занять, відвідування відповідних форм навчального процесу, самостійне доопрацювання окремих тем чи питань, інші форми робіт;

2. Підсумковий контроль знань студентів передбачає проведення іспиту з навчальної дисципліни. Результати успішного складання іспиту передбачають диференціацію на відмінний рівень за результатами практичних занять (відповідає високим вимогам – оцінка А), типовий

(відповідає середнім і вище середнього рівня вимогам – оцінки С і В) і пороговий (відповідає мінімальним і вище мінімального рівня вимогам – оцінки Е і D) рівні.

Відмінний рівень означає дуже добре чи відмінне оволодіння знаннями з навчальної дисципліни.

Типовий рівень означає середнє чи добре оволодіння знаннями з навчальної дисципліни.

Пороговий рівень означає слабке чи задовільне оволодіння студентом знаннями з навчальної дисципліни. Для порогового рівня характерна фрагментарність знань.

Критерії оцінювання з навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство»:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 4	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми з вивченням та використанням додаткової навчальної та наукової літератури
	3	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	2	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	1	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу або відсутність на занятті.
Колоквіум	Max 4	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Індивідуальна письмова робота	Max 10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	8	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки,

		<p>є посилання на джерела, є власні висновки.</p> <p>При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.</p>
	6	<p>Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками.</p> <p>Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки.</p> <p>При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.</p>
	4	<p>Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи.</p> <p>Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків.</p> <p>При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.</p>
	Min 0	<p>Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки.</p> <p>При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації.</p> <p>Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.</p>
Іспит	Max 60	<p>1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни.</p> <p>2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою.</p> <p>3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.</p>
	55	<p>1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Засвоєння основної літератури та знайомство з</p>

		<p>додатково літературою, рекомендованою кафедрою.</p> <p>3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.</p>
50		<p>1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок.</p> <p>2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.</p> <p>3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.</p>
45		<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.</p> <p>3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.</p>
40		<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою.</p> <p>3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.</p>
35		<p>1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Наявність помилок у відповіді на питання на іспиті.</p>
30		<p>1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни</p>
Min 0		<p>1. Повна відсутність знань основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p>

		2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни
--	--	--

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство» виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

7. СЛОВНИК

Акти делегованого законодавства – акти, прийняті урядом з дозволу парламенту, мають силу закону.

Галузеві принципи права – принципи права, що підкреслюють особливості конкретної галузі права і сприяють індивідуалізації галузі як самостійної в загальній системі права.

Галузь права – відокремлена система норм, спрямована на регулювання певної сфери якісно однорідних суспільних відносин.

Гібридний тип правової системи – сукупність національних правових систем, які мають спільні риси, що виявляються в єдності їх закономірностей і тенденцій розвитку на основі сприйняття елементів правових систем виключно романо-германського і англо-американського типів.

Гірі – комплекс норм етичного характеру в Японії, регулятор поведінки осіб у їх взаємних відносинах у всіх випадках життя, своєрідний кодекс честі із характером звичаю.

Делеговане законодавство – делегування парламентом своїх повноважень з прийняття нормативно-правових актів Королеві, уряду, міністерствам, судам, місцевим органам в Англії.

Деліктоздатність – елемент правосуб'єктності, що передбачає здатність суб'єкта права нести відповідальність за свої протиправні вчинки.

Держава – територіальна організація політичної влади, що існує на певній соціальній базі, виступає як офіційний представник усього суспільства і забезпечує за допомогою спеціального апарату реалізацію своєї політики.

Дієздатність – це елемент правосуб'єктності, що передбачає здатність суб'єкта права власними діями створювати для себе та здійснювати права і обов'язки.

Доктрина – вчення, наукова і філософська теорія, система ідей і поглядів, керівний теоретичний або політичний принцип.

Загальне право – система прецедентів, створена суддями королівських судів на основі звичаїв і статутів; інша назва англо-американської правової сім'ї.

Загальні принципи – положення об'єктивного права, які можуть втілюватися, а можуть і не втілюватися у законодавстві, але обов'язково застосовуються в судовій практиці і мають достатньо загальний характер.

Закон – нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, прийнятий в особливому порядку парламентом або безпосередньо народом, який визначає відправні засади правового регулювання суспільних відносин.

Звичасве право – сукупність правових звичаїв певної держави, перша історична форма права, нині найпоширеніша серед країн з традиційним способом життя.

Інкорпорація – вид систематизації нормативно-правових актів, що являє собою впорядкування нормативно-правових актів без їх зміни шляхом їх зведення в єдині друковані видання (збірники, тощо) за хронологією та/або предметом регулювання.

Інститут права – елемент системи права, що являє собою групу правових норм, які регулюють однорідні суспільні відносини конкретного виду.

Індуське право – право общин, члени яких сповідують індуїзм (проживають в Індії, Пакистані, Бірмі, Сінгапурі, Малайзії та ін.).

Іудейське право – релігійно-правова система, що регулює суспільні відносини всередині єврейської громади, яка сповідує іудаїзм.

Канонічне право – релігійно-правова система, яка регулює відносини всередині громади, що сповідує християнство.

Китайське право – самостійна оригінальна правова система, яка розвивалася практично без якогось впливу зовні, власна традиційна правова культура й самобутня правосвідомість, які поклали початок далекосхідним правовим системам.

Кодекс – нормативний акт, затверджений законом, в якому на науковій основі узагальнюються і систематизуються норми права, що регулюють певну групу суспільних відносин.

Кодифікація – це спосіб систематизації нормативно-правових актів, що здійснюється шляхом перероблення та зведення правових норм, які містяться в різних актах, у логічно узгоджений нормативно-правовий акт, котрий системно і вичерпно регулює певну сферу суспільних відносин, як правило, на галузевому (або на підгалузевому, інституціональному) рівні.

Консолідація – це спосіб систематизації нормативно-правових актів, що полягає у зведенні в єдиний нормативно-правовий акт декількох актів, що регулюють певну сферу суспільних відносин без зміни їх змісту.

Конституція – основний закон держави, акт установчого характеру та найвищої юридичної сили, який закріплює загальні засади громадянського суспільства і держави, основи правової системи, правового статусу громадян, державно-територіального устрою, організації органів державної влади і місцевого самоврядування.

Конституційний закон – закон, яким вносяться зміни чи доповнення до Конституції, або закон, передбачений нею, що приймається в розвиток її положень.

Компаративістика – структурована концептуально-понятійна система правових знань, систематизовані та взаємопов'язані уявлення про основні правові системи сучасності, теорії застосування порівняльного методу у науково-пізнавальному і практично-прикладному аспекті.

Міжгалузеві принципи права – це принципи, що діють відразу в декількох галузях права.

Міжнародний договір – це угода між державами та іншими суб'єктами міжнародного права з питань, що становлять для них спільний інтерес, яка регулює їх відносини шляхом утворення взаємних прав і обов'язків.

Мусульманське право – релігійно-правова система, що регулює суспільні відносини всередині громади, яка сповідує іслам.

Наднаціональна правова система – правова система, що поширюється на соціальні системи кількох (багатьох) правових систем (правові системи Європейського Союзу, релігійні правові системи).

Національна правова система – правова система окремої держави, основний елемент сучасної правової карти світу.

Норма права – різновид соціальної норми, що закріплює правило (стандарт) правомірної поведінки, неприпустимість відхилення від якого гарантується державною владою.

Нормативне правове регулювання – вид правового регулювання, що поширюється на заздалегідь не визначену кількість тотожних за своїми ознаками випадків, адресується колу осіб, не окреслених персонально, реалізується за допомогою правових засобів багаторазової дії та здійснюється протягом тривалого часу без встановлення чітких часових меж.

Нормативно-правовий акт – офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженими суб'єктами нормотворчості, який встановлює, змінює чи скасовує норми права.

Нормативно-правовий договір – двостороння або багатостороння угода, внаслідок якої встановлюються, змінюються чи скасовуються норми права.

Нормотворчість – врегульована законодавством діяльність уповноважених державних органів щодо розробки та прийняття нормативно-правових актів.

Підзаконні нормативно-правові акти – акти, що приймаються уповноваженими нормотворчими суб'єктами на основі і на виконання законів і не повинні їм суперечити.

Позитивний прецедент – попереднє рішення, зміст котрого без будь-яких значних змін імплементовано у рішення стосовно нової справи.

Право – заснована на уявленні про справедливість міра свободи і рівності, що відображає потреби суспільного розвитку, яка у своїй основі склалася в процесі повторюваних суспільних відносин і визнається та охороняється державною.

Право об'єктивне – сукупність норм права, що виражені (ззовні об'єктивовані) у відповідних юридичних джерелах (нормативно-правові акти, судові рішення, правові звичаї тощо).

Право справедливості – система прецедентів, створених судами лорд-канцлера з метою оновлення та поповнення прогалин системи загального права.

Право суб'єктивне – право, яке належить окремим особам (суб'єктам) і полягає в наявності у кожного з них певних юридичних можливостей.

Правова акультурація – процес глобальної трансформації, яку зазнає одна правова система від контакту з іншою правовою системою з використанням різних за природою та силою впливу засобів примусу.

Правова ідеологія – це сукупність ідей, принципів, теорій, концепцій, які в систематизованій формі відображають і оцінюють правову дійсність.

Правова карта світу – складна система, сукупність усіх правових систем – національних, субнаціональних та наднаціональних, а також правових систем несаможиттєвих територій.

Правова культура – якісний стан правового життя суспільства, який характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи – станом та рівнем правової свідомості, юридичної науки, системи законодавства, правозастосовної практики, законності і правопорядку, правової освіти, а також ступенем гарантованості основних прав і свобод людини.

Правова поведінка – будь-яка юридично значуща поведінка суб'єктів права (індивідуальних чи колективних).

Правова сім'я – певна сукупність правових систем, об'єднаних спільністю найбільш важливих рис, які вказують на суттєву схожість цих систем.

Правова система – сформована під впливом закономірностей розвитку певного суспільства сукупність усіх його правових явищ, які перебувають у постійних зв'язках між собою та з іншими соціальними явищами.

Правовий звичай – визнане державою правило поведінки, що склалося внаслідок його фактичного одноманітного застосування протягом тривалого часу.

Правовий порядок – фактичний стан правовідносин у певному суспільстві, який полягає в досягнутому рівні впорядкованості суспільного життя різноманітними юридичними засобами, що ґрунтуються на правовому законі.

Правоздатність – це абстрактна здатність суб'єкта права мати суб'єктивні права і юридичні обов'язки.

Правосуб'єктність – це можливість і здатність особи бути суб'єктом правовідносин з усіма правовими наслідками.

Правосуддя – це правова форма діяльності державних органів і посадових осіб системи судової влади з розгляду й вирішення в судових засіданнях в установленому законом порядку юридичних справ у формі конституційного, адміністративного, господарського, цивільного й кримінального судочинства.

Правотворча діяльність – правова форма діяльності держави з розроблення, зміни та скасування правових норм, санкціонування інших соціальних норм шляхом надання юридичної сили вже існуючим у суспільстві правилам поведінки, звичаям; прийняття, офіційного оприлюднення та введення в дію нормативно-правових актів.

Приватне право – сукупність галузей права, предметом регулювання яких є відносини у сфері приватних, індивідуальних інтересів юридично рівних суб'єктів за допомогою диспозитивного методу регулювання.

Принципи права – найбільш загальні вимоги, що ставляться до суспільних відносин та їх учасників, а також вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості та свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи.

Публічне право – сукупність галузей права, предметом регулювання яких є відносини у сфері реалізації публічних (державних) інтересів з допомогою імперативного методу регулювання.

Регламент – самостійний підзаконний акт, прийнятий не на виконання закону.

Рецепція – запозичення правовою системою основних засад і принципів підходів іноземного права.

Система законодавства – уся система чинних нормативно-правових актів.

Система права – сукупність чинних принципів і норм права, якій притаманні єдність, узгодженість, диференціація (поділ) і згрупованість норм у відносно самостійні структурні утворення (інститути, галузі та підгалузі права).

Систематизація нормативно-правових актів – діяльність із зведення нормативно-правових актів у впорядковану систему.

Співдружність Націй – добровільне об'єднання 53 незалежних суверенних держав, які здійснюють консультації та співробітництво в загальних інтересах їх народів та налагодження міжнаціонального взаєморозуміння, до якого входять Велика Британія та майже всі її колишні домініони, колонії та протекторати, 30 % населення світу.

Статутне право – писане право парламентського походження в англо-американській правовій сім'ї.

Субнаціональна правова система – правова система, що існує в межах єдиної національної правової системи, але одночасно має значну автономію та специфіку (Шотландія у Великобританії, Квебек у Канаді).

Судова влада – гілка державної влади, що має виключні повноваження на здійснення правосуддя.

Судова практика – рішення судів у конкретних справах, що містять правові зразки одноманітного та багаторазового застосування та тлумачення правих норм до відносин, які недостатньо ясно, неповно чи суперечливо врегульовані законодавством.

Судовий прецедент – рішення суду у конкретній справі, що підказує іншим суддям, яке рішення слід прийняти при вирішенні аналогічних справ у майбутньому.

Юридичні фікції – прийом, що дозволяє оминати право під виглядом суворого дотримання його приписів.

8. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ З «ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВознавства»

1. Загальна характеристика порівняльного правознавства.
2. Поняття, риси та структура правової системи.
3. Загальна характеристика правової карти світу.
4. Правова система України на правовій карті світу, її формування та особливості.
5. Вплив на правову систему України міжнародних та національних правових систем.
6. Правова глобалізація у сучасному світі.

7. Поняття «правова сім'я». Класифікація правових сімей Р.Давида, К.Цвайгерта та інших компаративістів.
8. Класифікація та типологія правових систем. Мішані правові системи.
9. Види досліджень у порівняльному правознавстві.
10. Концептуальні підходи в методології порівняльно-правових досліджень.
11. Методологічні принципи порівняльно-правових досліджень
12. Методи порівняльно-правових досліджень.
13. Методика порівняльно-правових досліджень.
14. Особливості романо-германської правової сім'ї.
15. Основні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї.
16. Роль науки (університетів) у розвитку романо-германського права
17. Зв'язок романо-германської правової сім'ї з римським правом.
18. Вплив канонічного права на формування романо-германського права.
19. Публічне і приватне право.
20. Особливості норм права в романо-германській правовій сім'ї.
21. Джерела права романо-германської сім'ї, їх класифікація.
22. Нормативно-правові акти в романо-германській правовій сім'ї: поняття, ознаки, класифікація.
23. Закон як джерело права в романо-германській правовій сім'ї.
24. Підзаконні акти. Делеговане законодавство в романо-германському праві.
25. Загальні принципи в романо-германській правовій сім'ї.
26. Правовий звичай, доктрина, судова практика у системі джерел романо-германського права.
27. Підходи до класифікації правових систем Скандинавських країн та держав Латинської Америки.
28. Формування скандинавського права.
29. Правові системи Скандинавських країн, їх особливості. Джерела права Скандинавських країн.
30. Правова співпраця скандинавських держав.
31. Формування латиноамериканського права.
32. Особливості і сучасні тенденції латиноамериканського права.

33. Джерела латиноамериканського права.
34. Інтеграційні процеси в Латинській Америці.
35. Англо-американська правова сім'я: поняття, групи, особливості.
36. Структура англійського права (сучасний варіант).
37. Основні етапи розвитку англійської правової системи, їх характеристика.
38. Загальне право: поняття та особливості.
39. Право справедливості: поняття та особливості..
40. Порівняння загального права та права справедливості.
41. Порівняння англійського та американського права: спільні та відмінні риси.
42. Поняття та види джерел англо-американського права.
43. Прецедент як джерело права в сім'ї англо-американського права.
Структура судового прецеденту.
44. Статут як джерело права в сім'ї англо-американського права. Кодекси.
45. Делеговане законодавство в сім'ї англо-американського права.
46. Доктрина як джерело права в сім'ї англо-американського права.
47. Звичай, розум, канонічне право як джерела англо-американського права.
48. Формування правової системи США.
49. Сучасна правова система США. Конституція США.
50. Джерела права США. Кодифікація в США.
51. Особливості судової системи США.
52. Правові системи країн Співдружності Націй.
53. Правові системи Канади, Австралії та Нової Зеландії: порівняльна характеристика та джерела права.
54. Порівняння романо-германської та англо-американської правових сімей: спільні риси та відмінності.
55. Релігійна правова сім'я: характерні риси, склад.
56. Мусульманське право: поняття, ознаки, система джерел права.
57. Специфіка ісламського права.
58. Право сучасних мусульманських держав.

59. Організація ісламського співробітництва.
60. Ліга арабських держав.
61. Релігійно-філософські і соціальні основи індуського права.
62. Риси та джерела індуського права.
63. Сучасне право Індії. Особливості судової системи Індії.
64. Іудейське право: поняття та риси.
65. Система джерел іудейського права.
66. Сучасне право Ізраїлю.
67. Основні закони Ізраїлю. Закон про кримінальне право Ізраїлю.
68. Судова система Ізраїлю.
69. Характеристика канонічного права.
70. Джерела канонічного права.
71. Застосування канонічного права у сучасному світі.
72. Правова система Ватикану. Кодекс канонічного права.
73. Загальна характеристика правових систем традиційного типу, їх групи.
74. Формування правової системи Китаю.
75. Правова система КНР, її джерела.
76. Формування правової системи Японії.
77. Сучасна правова система Японії, її джерела.
78. Формування африканське право: особливості періодів.
79. Правові системи держав Африки. Африканський союз.
80. Кодекси звичаєвого права.
81. Порівняння релігійної та традиційної правових сімей.

9. ЛІТЕРАТУРА

Навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни

Навчальний електронний інформаційний комплекс з Порівняльного правознавства (бібліотека НУЮАУ). Режим доступу: <http://library.nulau.edu.ua/>.

Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство» / Уклад.: Лук'янов Д.В., Гетьман Є.А, Гиляка О.С., Зінченко О.В.. Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2021. 55 с.

Порівняльне правознавство у таблицях: навчальний посібник. Видання 4-те, змінене та доповнене / Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Харків: Право, 2021. 164 с.

Порівняльне правознавство. Підручник / С.П.Погребняк С.П., Д.В.Лук'янов, І.О.Биля-Сабадаш та ін.; за ред. О.В. Петришина. Х: Право, 2012. 272 с.

Правова карта сучасного світу: навчальний посібник для студентів–магістрів юрид. вищих навч. закладів і факультетів / Петришин О.В., Зінченко О.В. Харків: Право, 2018. 508 с.

Тести з навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство» / Уклад.: Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Петришин О.В.; за заг. ред. акад. О.В. Петришина. Х.: «Цифра Принт», 2013. 70 с.

Порівняльне правознавство: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів: навч. посіб. Видання друге, змінене [Текст] / уклад.: О.В.Петришин, О.В.Зінченко, Д.В.Лук'янов. Х.: Право, 2019. 1024 с.

Основна література:

Порівняльне правознавство: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів: навч. посіб. Видання друге, змінене / уклад.: О.В.Петришин, О.В.Зінченко, Д.В.Лук'янов.Х.: Право, 2019. 1024 с.

Порівняльне правознавство у таблицях: навчальний посібник. Видання 4-те, змінене та доповнене / Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Харків: Право, 2021. 164 с.

Порівняльне правознавство. Підручник / С.П.Погребняк С.П., Д.В.Лук'янов, І.О.Биля-Сабадаш та ін.; за ред. О.В. Петришина. Х: Право, 2012. 272 с.

Правова карта сучасного світу: навчальний посібник для студентів–магістрів юрид. вищих навч. закладів і факультетів / Петришин О.В., Зінченко О.В. Харків: Право, 2018. 508 с.

Правові системи сучасності: навч. посібник для магістрів права / Відп. Редактор Ю.С.Шемчушенко. К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. 492 с.

Бехруз Х. Ісламське право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 198-205.

Бехруз, Хашматулла. Порівняльне правознавство. О.: Фенікс, 2009. 464 с.

Дамірлі М.А. Методологія порівняльно-правових досліджень. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 272-279.

Зінченко О.В. Англо-американська правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 12-19.

Зінченко О.В. Романо-германська правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 679-686.

Зінченко О.В. Традиційна правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 789-795.

Леже, Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой поход. М.: Волтерс Клувер, 2009. 584 с.

Лук'янов Д.В. Індуське право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 174-180.

Лук'янов Д.В. Канонічне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 212-217.

Лук'янов Д.В. Іудейське (єврейське) право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і

права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 206-211.

Лук'янов Д.В. Наднаціональна правова система. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 308-310.

Лук'янов Д.В. Релігійні правові системи в сучасному світі: монографія. Х.: Право, 2015. 352 с.

Лук'янов Д.В. Релігійна правова сім'я. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 659-661.

Марченко, М. Н. Курс сравнительного правоведения. М.: Городец-издат, 2002. 1068 с.

Тихомиров, Ю. А. Курс сравнительного правоведения. М.: Норма, 1996. 432 с.

Смородинський В.С. Мішані правові системи. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права* / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 298-301.

Цвайгерт, К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: в 2 т. М.: Междунар. отношения, 2000. Т. 1: Основы. 480 с.

Давид, Р. Основные правовые системы современности. М.: Междунар. отношения, 1996. 400 с.

Додаткова література:

Порівняльне правознавство (теоретико-правове дослідження). / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К.: Фенікс, 2007. 400 с.

Зінченко О.В. Успадкування за звичаєвим правом африканських держав (на прикладі Кенії, Свaziленду і Танзанії). *Вісник Академії правових наук України: Збірник наукових праць*. Харків: Право, 2013. № 1 (72). С. 80-89.

Зінченко О.В. Конституції Замбії та Північної Нігерії про статус палат вождів у законодавчих установах (порівняльний аналіз). *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Збірник наукових праць*. Харків: Право, 2015. Вип. 2 (25). С. 169-177.

Зінченко О.В. Конституції скандинавських країн: порівняльний аналіз. *Вісник національної академії правових наук України: зб. наук. пр.* 2017. № 1 (88). С. 58-68.

Рулан, Н. Историческое введение в право. М.: NOTA BENE, 2005. 672 с.

Порівняльне правознавство у системі юридичних наук: проблеми методології. / О. В. Кресін [та ін.]; ред. Ю. С. Шемшученко. К., 2006. 256 с.

Кох, Х. Международное частное право и сравнительное правоведение. М.: Междунар. отношения, 2001. 480 с.

Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / отв. ред. А. Я. Сухарев. М.: Норма, 2000. 840 с.

Бенуа-Ромер, Ф. Право Ради Європи. Прямуючи до загальноєвропейського простору. К. : «К.І.С.», 2007. 232 с.

Берман, Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования. М.: МГУ: Инфра-М – Норма, 1998. 624 с.

Бержель, Ж.-Л. Общая теория права. М. : Nota Bene, 2000. 576 с.

Интернет-ресурси.

The Avalon Projekt – Documents in Law, History and Diplomacy. Yale Law School. Lillian Goldman Law Library in memory of Sol Goldman [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://avalon.law.yale.edu>.

Офіційний сайт Співдружності Націй [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.thecommonwealth.org.

Конституции государств (стран) мира. Интернет-библиотека конституций Романа Пашкова. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://worldconstitutions.ru>.

Проект «AVALON». История государства и права США. Русская версия проекта Йельской школы права Йельского университета США. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://avalon.law.yale.edu>.

Електронна єврейська енциклопедія [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.eleven.co.il>.

<http://comparativelaw.in.ua/>

<http://www.izak.ru/>

<http://www.comparativelaw.org/journal.html>

<http://thecommonwealth.org/>

<http://www.nbpublish.com/ilmag/contents.html>

<http://ksp.mgimo.ru/>

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО»

**для студентів-магістрів
заочної форми навчання
за напрямом підготовки «ПРАВО»**

Укладачі:

*Лук'янов Дмитро Васильович,
Гетьман Євген Анатолійович,
Гіляка Олег Сергійович
Зінченко Олена Володимирівна.*

Відповідальний за випуск – Лук'янов Д.В.